

УДК 311.41:070

ТИПОЛОГІЧНІ ГРУПИ ПРЕСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ САМОВРЯДНОЇ ПРОФСПІЛКИ „СОЛІДАРНІСТЬ” (1980 – 1989)

Наталія Денисюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Проаналізовано типологію преси „Солідарності” (1980–1989). Автор звертає увагу на критерії цієї типології, на суспільно-політичні умови виникнення різних періодичних видань „Солідарності”.

Ключові слова: „Солідарність”, польська преса, типологія преси

Народження преси незалежної самоврядної профспілки „Солідарність” відбулося 23 серпня 1980 р., коли у Гданську під час страйку на суднобудівному заводі ім. Леніна був виданий перший страйковий інформаційний бюлетень під назвою „Солідарність” („Solidarność”). Упродовж страйку з’явилося 14 номерів під редакцією Конрада Белінського. Пізніше, після реєстрації „Солідарності” як легальної професійної спілки, це видання було перетворене у тижневик регіонального керівництва НСЗЗ* „Солідарність” у Гданську. Видавався він до 13 грудня 1981 р., коли у Польщі було введено воєнний стан, а після короткої перерви, зберігаючи нумерацію, відновив свою діяльність від номеру 1 (63) вже у підпіллі і продовжував існувати до 1989 р.

Поява інформаційного бюлетеня „Солідарність” дала початок цілому видавничому руху, який досяг небаченого для країн соціалістичного табору розмаху. До сьогодні дискусійним є питання про кількість видань, які виходили під логотипом профспілки „Солідарність”. За даними польського дослідника А. Кондерака, до введення воєнного стану з’явилося понад 800 видань [4, с. 15]. Дещо іншу кількість називає К. Лабендз – 1500–1800 позацензурних видань у 1981 р. [5, с. 32]. Польський історик та журналіст М. Гендек вважає, що у 1982 р. видавалося щонайменше 800 підпільних часописів” [3, с. 141], а у 1982–1985 рр. – близько 1700 [3, с. 167]. Відповідно до підрахунків одного з найвідоміших бібліографів польської опозиційної преси В. Хойнацького, кількість найменувань після серпневої незалежної преси складає 3200 [2, с. 8]. Незважаючи на різні цифри, важко піддати сумніву потужність видавничої діяльності опозиційного руху „Солідарність”, яка є багатогранним об’єктом для дослідження.

© Денисюк Н., 2007

* НСЗЗ – Незалежна самоврядна професійна спілка (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy).

Завдання нашого дослідження полягає у визначенні типологічних груп преси „Солідарності” на основі низки критеріїв. Хронологічні рамки дослідження зумовлені специфікою ситуації, що склалася у Польщі у 1980–1989 рр. Мова йде про співіснування двох інформаційних систем – опозиційної та офіційної державної.

Перші спроби визначити типологічні групи преси НСЗЗ „Солідарність” належать М. Олбрайт та С. Пастушевському. У своїй монографії „Польща: роль преси у політичних змінах” М. Олбрайт подає наступні типологічні групи профспілкових часописів: загальнопольські, регіональні, ті, що видавались територіальними інстанціями спілки, заводські, галузеві, періодичні спеціальні видавництва [1, с. 101–102]. Польський дослідник і безпосередній учасник видавничого руху „Солідарності” С. Пастушевський виокремив 4 групи профспілкової преси у 1980 – 1981 рр. (тобто у період її легального існування) за територіальною ознакою: загальнопольські часописи, регіональні, локальні та у четвертій групі поєднав міжзаводську, заводську пресу та пресу різноманітних середовищ [8, с. 32]. Цікавим є також зроблений ним поділ профспілкової преси з огляду на її розвиток та форму. Він виокремив наступні групи: „протогазети”, „часописи надзвичайної події”, „часописи суспільної ініціативи”, „часописи для внутрішнього використання” [8, с. 19]. До першої групи він відніс листівки, друковані картки, стінгазети. Вони не мали стандартної заголовної частини. Замість неї вказувався видавець та вид інформації. Наприклад, „Повідомлення”, „Оголошення”, „Заява”, „Звіт”. Зважаючи на те, що такі видання виходили серіями, можна говорити про певну періодичність. Найчастіше вони з’являлися у зв’язку з певною важливою подією, такою, наприклад, як страйк, бойкот, приготування до страйку, марш протесту. Така форма періодичного видання не мала ще багатьох ознак газети, однак мала „необхідну для преси рису – передбачувану чи дійсну періодичність” [8, с. 19]. Найдовшу серію „протогазет” становлять „Комунікати” („Komunikaty”) Загальнопольського страйку НСЗЗ „Солідарність” у Бидгощі – від 16 березня до 9 травня 1981 р. Пронумеровані повідомлення готувало страйкове Бюро преси [8, с. 19]. До групи „часописи надзвичайної події” належали періодичні видання з широким тематичним діапазоном, поява яких була зумовлена якоюсь важливою подією, наприклад, страйком чи з’їздом. Вони мають назву, нумерацію, вказується дата виходу, існує також спеціально зібрана редакційна колегія, яка саморозпускалася після закінчення події. До групи „часописи суспільної ініціативи” належали періодичні видання, які мають більш-менш сталий склад редакції, дату і нумерацію, заголовну частину й ін. Їхньою характерною рисою є те, що існували вони у залежності від ініціативи людей, від організації роботи редакції, почуття сенсу діяльності. Групу „часописи для внутрішнього використання” складала періодичні видання, які мали сталий склад редакції (штат працівників), видавались великим тиражем. Вони мали всі атрибути періодичних видань, окрім способу поширення, оскільки були призначені для внутрішнього використання (або внутрішньоспілкового, внутрішньо-організаційного).

Вже на початковому етапі формування інформаційної мережі „Солідарності” помітними були специфічні риси профспілкової преси. Зважаючи на ці риси, виокремимо наступні критерії поділу преси НСЗЗ „Солідарність” на типологічні групи:

- періодичність виходу;
- територія розповсюдження;
- тематика;
- середовище, у якому і для якого виходило видання;
- підпорядкування органам цензури;
- характер взаємостосунків з профспілковими структурами.

Відповідно до періодичності виходу пресу „Солідарності” можна поділити на дві великі підгрупи: щоденну пресу та часописи.

Умовним терміном „щоденна преса” можна охарактеризувати дві категорії профспілкових видань: власне щоденні видання (виходили 5-6 разів на тиждень) та видання, які виходили 2-3 рази на тиждень. Умовність поділу спричинена тим, що преса цієї типологічної групи не була чисельною. Щоденні видання потребували більших коштів та ризику, особливо у період воєнного стану. У період легальної діяльності НСЗЗ „Солідарність” (листопад 1980 р. – грудень 1981 р.) видавалися лише регіональні щоденні видання. До цієї групи можна віднести газети „Незалежність” („Niezależność”), „Відомості дня” („Wiadomości Dnia”) у Мазовецькому регіоні (раніше – тижневики), щоденний інформаційний бюлетень НСЗЗ „Солідарність” Куявського регіону „Відомості дня” („Wiadomości Dnia”), „Дзєннік Зв’язковий” („Dziennik Związkowy”), багатотиражне щоденне видання „Протест” („Protest”). Керівництво профспілки планувало утворити щоденну загальнопольську профспілкову газету, яка б висвітлювала роботу Президії Крайової комісії НСЗЗ „Солідарність”, публікувала результати розмов з представниками влади, інформацію Ревізійної комісії щодо управління профспілковим майном та інформацію різних структурних підрозділів профоб’єднання [10, с. 122–123]. Щоправда, ця ідея не була втілена у життя. У період воєнного стану та після його відміни (грудень 1981 – 1988 рр.) не існувало щоденних профспілкових видань з огляду на важкі умови організації такої діяльності. Лише 8 травня 1989 р. з’явилося загальнопольське щоденне видання „Газета Виборча” („Gazeta Wyborcza”).

До другої підгрупи належать профспілкові часописи. Відповідно до Закону „Про пресу”, прийнятого у Польщі у 1984 р., часопис – це „періодичне видання, що виходить не частіше, ніж раз на тиждень, і не рідше, ніж раз на рік” [11, с. 57]. В інформаційній мережі „Солідарності” переважали часописи, зокрема, тижневики, двотижневі, щомісячні, двомісячні видання. Найрозвиненішою була підгрупа щотижневих та двотижневих видань. До щотижневих належали, наприклад, „Тижневик Солідарність” („Tygodnik Solidarność”), „Тижневик Мазовше” („Tygodnik Mazowsze”), „Єдність” („Jedność”), „Незалежність” (з 1 по 18 числа, „Niezależność”), „Відродження” („Odrodzenie”), „Гонець Малопольський” („Goniec Małopolski”), „Відомості” („Wiadomości”), „Тижневик воєнний” („Tygodnik Wojenny”), „Солідарність

Ястшембе” („Solidarność Jastrzębie”), „Серпень’80” (Sierpień’80”) та ін. До двотижневиків – „Квадрат” („Kwadrat”), „Самоврядна Річпосполита” („Samorządna Rzeczpospolita”), „3 дня на день” („Z Dnia na Dzień”), „Солідарність Підпільна” („Solidarność Podziemna”), „Солідарність Гжегожецька” („Solidarność Grzegorzeka”), „Сьогодні й післязавтра” („Dziś i Pojutrze”). Група щомісячних видань була представлена часописами „НТО” („NTO”), „Факти” („Fakty”), „Місячник Малопольщі” („Miesięcznik Małopolski”), „Образ” („Obraz”), „Визволення” („Wyzwolenie”), „База” („Baza”); двомісячних – „Ми є” („Jesteśmy”).

Частим явищем у 1980–1989 рр. було несвоєчасне видання часописів „Солідарності”, що, звичайно, було пов’язане з важкими умовами, у яких ця преса творилася. Майже у кожній редакції бували випадки, коли наступний номер з’являвся не з тою періодичністю, що була запланована. Іноді, у випадку запланованого зміщення дати виходу наступного номеру, редакція у попередньому номері попереджала про наступні терміни появи видання та причини такої ситуації. Бувало й так, що, передбачаючи нерегулярність виходу, редакція сама визначала статус часопису як нерегулярного видання. Було так, наприклад, з Незалежним інформаційним сервісом „А”, що визначив свій статус як „нерегулярний тижневик” „Інформаційний бюлетень Солідарності” („Biuletyn Informacyjny Solidarności”).

Існувала також преса „нешоденна”, наприклад, „Газета нещоденна” („Gazeta Niedzienna”). Передбачаючи, що надалі не будуть видаватися, чи, можливо, просто тому, що з’являлися у зв’язку з певною подією, деякі газети визначали свій статус як одноденні (jednodniówki). З такою періодичністю видавався, наприклад, „Бюлетень залізничників” („Biuletyn Kolejarski”) у Познані. До цієї групи часописів, які, відповідно до визначення С. Пастушевського, видавалися у зв’язку з певною подією, можна зараховувати також страйкові газети (наприклад, „Інформаційний бюлетень” страйкового комітету працівників культури окупаційного страйку Солідарності – виходив з 12 до 17 листопада 1980 р.) та видання з’їзду („Вільний голос” („Głos Wolny”) – під час Крайового з’їзду делегатів „Солідарності” світ побачило 24 номери, „Бюлетень” („Biuletyn”) – 22 номери).

Відповідно до критерію періодичності можна виокремити дещо незвичну для журналістикознавства підгрупу – преса, що видавалася з кількогодичними відтинками часу. Таким виданням був, наприклад, гданський „Страйковий інформаційний бюлетень Солідарність”. Упродовж страйку, який тривав з 14 до 31 серпня 1980 р., з’явилося 13 номерів і, як номер 14, проект Статуту профспілки. Зокрема, номери 3 і 4 з’явилися 25 серпня, 6 і 7-27 серпня, 9 і 10-29 серпня, 11 і 12-30 серпня, номер 13 і Надзвичайний додаток з проектом Статуту з’явилися 31 серпня.

Відповідно до території розповсюдження пресу „Солідарності” можна поділити на наступні підгрупи: загальнопольські, регіональні, локальні та заводські.

Найменш представленою була група загальнопольських профспілкових періодичних видань, тобто таких, які були б доступні на території всієї країни. До введення воєнного стану таким виданням був „Тижневик Солідарність” –

єдине загальнопольське видання на цьому етапі розвитку профспілкової преси. У період з грудня 1981 р. до початку 1989 р., з огляду на розповсюдження у підпіллі майже у всіх регіонах, загальнопольськими можна назвати „Тижневик Мазовше”, „Тижневик воєнний”. Характерним для цих видань було те, що у регіонах їх зміст відрізнявся від центрального відповідника внаслідок додавання регіональної інформації або внесення змін до змісту, який у довгій дорозі до периферії міг втратити актуальність. У 1989 р. було утворене щодення видання „Газета Виборча” та відновив свою діяльність „Тижневик Солідарність”.

Спільними визначальними рисами загальнопольських профспілкових видань є розгляд та аналіз подій, що відбувалися на території усієї Польщі, порівняно великі тиражі і значне зацікавлення ними читачів.

Регіональні видання „Солідарності”, тобто такі, що охоплювали територію одного або кількох воєводств, становили найчисельнішу підгрупу преси профоб’єднання відповідно до критерію „територія розповсюдження”. На своїх сторінках вони представляли всі ті справи, які цікавили мешканців даного регіону. Значно менше місця і уваги приділялося загальнодержавним чи міжнародним справам. У Мазовецькому регіоні це були „Відомості дня”, „Незалежність”, на Західному Помор’ї – „Квадрат”, „Єдність” (дев’ятнадцятий номер „Єдності” від 10 січня 1981 року надійшов у продаж у чотирьох воєводствах): щецинському, кошалінському, гожовському та пільському). Регіон Сілезько–Домбровський репрезентували „Солідарність Ястшембе”, „3 дня на день”, „Сьогодні й післязавтра”.

Малі тиражі при великому попиті спричинили розвиток локальної преси, яка виконувала роль оперативного інформатора, розмішуючи поряд з повідомленнями Міжзаводських комітетів локальну інформацію. Серед особливостей локальної преси „Солідарності” можна назвати низьку якість поліграфічних матеріалів та нерегулярність виходу. Однак саме такі профспілкові бюлетені, на нашу думку, сприяли поваленню монополії держави у сфері ЗМІ.

Польський дослідник преси Й. Мондри, аналізуючи локальну пресу профоб’єднання „Солідарність”, дає їй таке визначення: „це газети, які розповсюджуються на території, не більшій, ніж одне сучасне воєводство чи місто або місто і прилеглий мікрорегіон” [6, с. 92]. Критерієм, який визначає основні типологічні властивості цієї преси і одночасно шанс на тривале існування, подальший розвиток та виконання суспільних функцій є власне її локальність. До цієї підгрупи належали щотижневе видання Міжзаводського робітничого комітету „Солідарності” у Варшаві „CDN. Голос вільного робітника” („CDN. Głos Wolnego Robotnika”), часопис Міжзаводської координаційної комісії мікрорайону Грабішинек у Вроцлаві „Вікторія” („Victoria”), міжзаводський двотижневик мікрорайону Гжегожки у Кракові „Солідарність Гжегожецька” („Solidarność Grzegórzecka”) та інші. Ці видання були суттєвим доповненням профспілкової системи інформації та сприяли активізації локальних середовищ.

До заводської преси належали газети, які видавалися на підприємствах й були адресовані, першу чергу працівникам одного чи кількох підприємств. Заводські газети публікували на своїх сторінках матеріали, що були присвячені проблематиці, яка цікавила працівників певного підприємства і яка не висвітлювалась на сторінках преси, що належала до інших типологічних груп [7, с. 86]. Її специфіка полягає у тому, що вона була призначена для конкретного споживача (працівника даного підприємства) та території розповсюдження (зазвичай, територія підприємства). Видавцем заводської преси найчастіше був орган НСЗЗ „Солідарність” на підприємстві чи просто працівники цього закладу праці, які були членами профспілки. Наявність цільової аудиторії визначала не лише тематику таких видань, а й конкретні завдання, які повинна була реалізувати на практиці. Цю підгрупу представляли видання робітників металургійного комбінату ім. Леніна у Варшаві „Гутник” („Hutnik”), „Солідарність Ельв्रो” („Solidarność Elwro”) з Вроцлава, „Вільний голос Урсуса” („Wolny Głos Ursusa”) з Варшави, „Розвага і солідарність” („Rozwaga i Solidarność”) з суднобудівного заводу у Гданську, „Кабльовець” („Kablowiec”) з Краківського кабельного заводу, „Портовець” („Portowiec”) з Гданська, „Іскра вольності” – газета членів „Солідарності” підприємства „Агромет–Пільмет” у Вроцлаві та ін.

Кожне видання, окрім того, що презентувало профоб’єднання „Солідарність”, самостійно приймало рішення щодо тематичної лінії. Тематика публікацій залежала не лише від того, хто був видавцем, але також від того, яким чином було утворене видання, які функції повинно було виконувати, та для якого кола споживачів призначалося. Характер таких видань зазначався переважно у заголовній частині.

За тематикою газетні видання „Солідарності” можна поділити на наступні підгрупи:

- інформаційні: „Сервіс інформаційний” Регіональної виконавчої комісії регіону Малопольща, „Відомості дня” – інформаційне щоденне видання Осередку суспільних досліджень та Бюро інформації НСЗЗ „Солідарність”, „Новини” інформаційного сервісу Регіональної страйкової комісії;
- суспільно-політичні: „База”, „Двадцять один”, „Без декрету”;
- суспільні: „Образ”;
- політичні: „Визволення”;
- суспільно-культурні: „Місячник Малопольщі”, „Ми є”;
- суспільно-інформаційні: „CDN”;
- суспільно-професійні: „Квадрат”;
- дискусійно-інформаційні: „Бюлетень дискусійно-інформаційний”;
- публіцистично-історичні: „Червень’76”;
- публіцистичні: „Відродження”;
- інформаційно-навчальні: „Ранкова зірка” („Jutrzenka”);
- інформаційно-публіцистичні: „Вікторія”.

Від самого початку ідею створення профоб’єднання „Солідарність” підтримували різні суспільні групи. Дуже швидко до НСЗЗ „Солідарність” прилучилися академічні та студентські кола, працівники освіти, охорони

здоров'я, суднобудівники, залізничники, працівники вугільнодобувної галузі та інших професійних груп.

У академічному середовищі виходили видання „День” („Dzień”) у Варшаві, „Підпільна газета Гданської Політехніки” („Podziemna Gazeta Politechniki Gdańskiej”), „Академічна газета” („Gazeta Akademicka”) у Вроцлаві та Варшаві. Працівники освіти у Любліні видавали „Вчительську Солідарність” („Solidarność Nauczycielska”), у Гданську – „Контакти” („Kontakty”); охорони здоров'я – „Голос медика” („Głos Medyka”) у Варшаві, „Самаритянку” („Samarytanka”) у Вроцлаві.

Видавали пресу й суднобудівники („Грот” („Grot”), працівники радіо та телебачення („Солідарність радіо та телебачення” („Solidarność Radia i Telewizji”), поліграфічної галузі („Квадрат”), працівники порту („Портовик” („Portowiec”), таксиста („Голос вільного таксиста” („Głos Wolnego Taksówkarza”).

Залежно від підпорядкування органам цензури пресу профоб'єднання „Солідарність” можна поділити на дві підгрупи.

До першої належали видання, які отримали офіційний дозвіл на існування (дебіт видавничий). Формальна згода властей гарантувала надання мінімальної кількості паперу, користування державною мережею розповсюдження преси та друкарнями, але вимагала піддавання державній цензурі. Характерною особливістю цієї підгрупи є те, що видання, які належали до неї, виходили лише у 1981 р. до введення воєнного стану. У січні 1981 р. першим таким виданням стала „Єдність”. Окрім того, офіційний дозвіл отримали „Тижневик Солідарність”, „Серпень'80”, „Солідарність Ястшембе”, „Солідарність Підгала”, „Відомості дня”, „Квадрат”, „Відродження”. Після легалізації „Солідарності” у 1989 р. інституції цензури ще існували, але практично не контролювали преси, тому видання, які виникають чи відновлюють свою діяльність на цьому етапі, не зазнавали такого тиску, який був у 1981 р.

До другої підгрупи належать позацензурні видання, яких у профспілки „Солідарність” було значно більше. З огляду на історичні обставини пресу цієї підгрупи варто поділити на два види:

– позацензурна преса, що видавалася у період легальної діяльності НСЗЗ „Солідарність” для внутрішнього використання (інша назва – внутрішньоорганізаційного, внутрішньоспілкового). Наприклад, „Єдність” (до того, як отримала офіційний дозвіл від влади), „Вільний голос”, „Солідарність Великопольщі”, „Незалежність” та ін. Вони мали право на самостійне, незалежне від державної цензури, формування редакційної політики. Однак редакціям таких видань необхідно було самостійно знаходити папір, поліграфічне устаткування. У зв'язку з тим, що неможливо було отримати офіційну згоду на видавництво всіх часописів, ця підгрупа профспілкової преси була значно чисельнішою. Формулювання „для внутрішнього використання” виникло унаслідок компромісу між опозицією та державним керівництвом. Не маючи змоги боротися з опозиційним видавничим рухом, влада вирішила у такий спосіб обмежити територію розповсюдження та тираж

профспілкової преси. Але майже жодне видання, що мало підзаголовок „для внутрішнього використання” не обмежувалося цими рамками;

– позацензурна преса, що видавалася у період від 13 грудня 1981 до початку 1989 р. у підпіллі і не могла піддаватися державній цензурі, лише зазнавала переслідувань з боку внутрішніх органів. Наприклад, „Тижневик воєнний”, „Тижневик Мазовше”, „Самоврядна Річпосполита” та інші.

Органи профспілкових інституцій та видання, що були незалежними від них – на такі два види можна поділити пресу „Солідарності” відповідно до характеру взаємостосунків редакцій видань з профспілковими структурами

Власні видання мали, наприклад, такі структури профспілки, як Тимчасова координаційна комісія – „Інформатор Бидгоський” („Informator Bydgoski”), засновницькі комітети НСЗЗ „Солідарність” – „Бюлетень інформаційний”, „Ab Ovo”, Крайовий з’їзд делегатів „Солідарності” – „Вільний голос” та інші.

Під час воєнного стану деякі видання „Солідарності” сприймалися як напівофіційні друковані органи структур профспілки. Можливо, на це мали вплив великий (як для підпільних умов) тираж, публікування документів профспілки. На сторінках „Тижневика Мазовше” представник редакції цього видання сказав: „...єдиним нашим зобов’язанням перед керівництвом регіону є публікація офіційних документів Регіональної виконавчої комісії. Що стосується решти – маємо вільні руки. А як сталося так, що почали сприймати нас як орган, і не лише в регіоні Мазовше, але й Тимчасової крайової комісії? Можливо, тому, що регулярно видаємося, можливо, тому, що „Тижневик Мазовше” швидко дістає офіційні документи і розповсюджується на території всієї країни? ... можливо, тому, що ми є одним з найкращих видань?” [9].

Не менше було й преси, яка була абсолютно незалежна від структур профспілки, а засновувалася її членами чи прихильниками. До таких видань належали: „Де факто”, „Газета незалежна”, „Ми є”, „Образ”, „Двадцять один” та інші.

Здійснюючи поділ профспілкової преси на типологічні групи, можна також, крім вище названих, згадати про такі критерії поділу, як тираж, формат, обсяг видання. Такий підхід відкриє нам й інші, можливо, не менш суттєві особливості інформаційної мережі „Солідарності”.

Специфічні типологічні групи преси профоб’єднання „Солідарність” формувалися під впливом тогочасної системи масової комунікації у Польщі, місцем і статусом цієї преси у структурі НСЗЗ „Солідарність” та в державній системі ЗМІ. Водночас, різноманітність типологічних груп свідчить про розвинену структуру системи профспілкової преси.

1. *Albright M. K.* Poland: The Role of the Press in Political Change. – Washington: Praeger, 1983. – 147 с.
2. *Chojnacki W.* Bibliografia publikacji podziemnych w Polsce. 13.XII.1981 – VI. 1986. – Paris: Spotkania, 1988. – 555 s.
3. *Gędek M.* Przełom. Polska 1976–1991. – Lublin: Norbertinum, 2002. – 342 s.

4. *Konderak A.* Bibliografia prasy opozycyjnej w PRL do wprowadzenia stanu wojennego. – Lublin: UMCS, 1998. – 299 s.
5. *Łabędź K.* Koncepcje polityczne w prasie NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004. – 307 s.
6. *Mądry J.* Zawartość wylosowanych tytułów prasy lokalnej // *Zeszyty Prasoznawcze.* – 1981. – № 3. – S. 92–98.
7. *Mądry J.* Zawartość gazet zakładowych a opinie czytelników // *Zeszyty Prasoznawcze* – 1981. – № 2. – S. 86–92.
8. *Pastuszewski S., Rudnicki D.* Czasopiśmiennictwo w województwie bydgoskim w latach 1980–1992 (zarys bibliograficzny). – Bydgoszcz: Świadectwo, 1993. – 184 s.
9. TM – wywiad z samym sobą // *Tygodnik Mazowsze.* – 1984. – № 100.
10. Uchwała I Krajowego Zjazdu Delegatów nr 47/81 o powołaniu codziennej gazety związkowej o zasięgu ogólnokrajowym // Statut. Uchwała programowa z Aneksem. Dokumenty Zjazdu. – Gdańsk: Biuro Informacji Prasowej komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 1981. – S. 122–123.
11. Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 roku „Prawo prasowe”, art.7, pkt.2.3 // *Zeszyty Prasoznawcze.* – 1984. – № 3. – S. 57–74.

TYPOLOGICAL GROUPS OF THE PRESS OF INDEPENDENT TRADE UNION ORGANIZATION „SOLIDARNOŚĆ” (1980–1989)

Natalia Denisiuk

*Lviv Ivan Franko National University
Universytetska Street 1/361, 79000 Lviv, Ukraine
tel. office: (032) 296-47-75
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

The article typologizes the press of the Solidarność (Solidarity) trade union (1980–1989). Attention is paid to the criteria of this typology, socio-political conditions leading to the rise of the Solidarność various periodicals.

Key words: „Solidarność”, the Polish press, typology of the press.

*Стаття надійшла до редколегії 19.06.2006
Прийнята до друку 22.06.2006*